

**Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Кафедра педагогіки та освіти**

**ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Випуск 7

Маріуполь – 2019

ББК 74.04к2
УДК 371.014.5(477)(06)

Освітній менеджмент: теорія і практика : зб. наук. праць / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2019. 156 с.

Члени редколегії:

Задорожна-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Восвутко Н.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Мойсеєнко Р. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Нетреба М. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Тимофєєва І.Б. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Рецензенти:

Голюк О.А. – кандидат педагогічних наук, доцент, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського.

Зайцева О.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, Глухівський національний університет імені Олександра Довженка.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету іноземних мов
Маріупольського державного університету
(протокол № 4 від 20 листопада 2019 року)

© Колектив авторів, 2019
© Кафедра педагогіки та освіти МДУ, 2019

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ: ВИЗНАЧЕННЯ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ

***Анотація.** У статті проведено аналіз базових понять проблеми підготовки майбутніх менеджерів освіти (менеджер освіти, директор, курівник закладу освіти, освітня програма, професійна підготовка), висвітлених у наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців.*

***Ключові слова:** директор, керівник закладу освіти, менеджер освіти, освітня програма, професійна підготовка.*

Постановка проблеми. Динаміка змін у всіх сферах життєдіяльності сучасної людини потребує нового змісту шкільної освіти і нових підходів до організації освітнього процесу. Насамперед, це пов'язано з інтенсивним розвитком інформаційних технологій, інтеграцією вітчизняної освіти у світовий та європейський освітній простір. Відповідно до цього зростає роль менеджера освіти як основного стратега розвитку закладу освіти. Однак, на сучасному етапі реформування освіти наявні певні суперечності між: постійним зростанням вимог суспільства до рівня готовності менеджерів освіти до управлінської діяльності і реальним рівнем їхньої професійної підготовки; формально задекларованим інтенсивним розвитком підготовки менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами і реалізованими в педагогічній практиці підходами, що виявляються у відсутності дієвої системи критеріїв і показників якості їхньої фахової підготовки; реальним станом і очікуваним рівнем науково-методичного забезпечення процесу підготовки менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами. Підготовка менеджерів освіти, які здатні подолати наведені суперечності є основним завданням закладів вищої освіти, які проводять підготовку керівників закладів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки менеджерів освіти розглядається Л. Задорожною-Княгницькою, В. Кременем, І. Мамєвою, Л. Кравченко, Н. Бекетом, Л. Пшеничною, О. Мещаніковим, В. Крижко, Т. Серджиованні, М. Берлінгеймом, М. Мосієнко, Г. Дмитренко, у працях яких розкрито базові поняття проблеми професійної підготовки керівників закладів освіти.

Метою статті є розкриття базових понять проблеми професійної підготовки менеджерів освіти, здійснене на основі аналізу досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки фахова підготовка менеджерів освіти є складовою неперервної педагогічної освіти, зумовленої конкретними соціально-економічними чинниками розвитку суспільства, що враховує сучасні тенденції, український і зарубіжний досвід підготовки менеджерів освіти, відображає

специфіку цього процесу (зміст, форми, методи і педагогічні технології).

Якісна освіта розглядається сьогодні як один з індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. У «Національній доктрині розвитку освіти України» зазначено, що Україна приділяє велику увагу проблемі якості, проголошуючи її «національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту» [13]. Зміни та трансформації, що відбуваються у сучасному українському суспільстві (демократизація та реформування освіти) сприяють створенню нових умов функціонування закладів освіти України. Вони вимагають перегляду підходів до організації діяльності закладів, гнучкого та ефективного управління, швидкого та професійного реагування на виниклі проблеми. Сучасний керівник закладу освіти повинен навчитися сучасним механізмам управління і завдяки цьому підвищувати ефективність роботи [13].

Для теоретичного обґрунтування проблеми підготовки менеджерів освіти у закладах вищої освіти необхідним є розкриття термінологічного апарату. Визначення базових понять дослідження пов'язане із процесом відбору, аналізу, систематизації, узагальнення понять. У контексті дослідження професійної підготовки менеджерів освіти базовими поняттями є такі як «менеджер освіти», «керівник закладу освіти», «директор школи», «освітня програма», «професійна підготовка».

На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики термін «менеджер освіти» офіційно не закріплений, однак він інтенсивно використовується вітчизняними та зарубіжними вченими, які досліджували проблему підготовки керівників закладів освіти.

У своїй роботі «Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін» В.Кремень визначає поняття «менеджер освіти» як професіонал-управлінець, який здійснює організацію і координацію діяльності колективу на основі врахування об'єктивних законів та закономірностей економіки, соціології, психології, конфліктології тощо, тобто управління на науковій основі. Саме на нього покладається відповідальність за розробку, прийняття і виконання рішень, спрямованих на забезпечення ефективного виконання завдань, які стоять перед його підлеглими. Головними завданнями менеджера освіти будь-якого рівня та у будь-якій організації є: визначення мети управління, стимулювання, комунікація і контроль. Тому його функціями є планування, організація, координація, мотивація та контроль. Виконання функцій забезпечує умови для продуктивної й ефективної праці зайнятих в організації працівників і отримання результатів, які б відповідали поставленим цілям [8, с. 4]. Освітній менеджмент як складова педагогічної науки в сучасних умовах розвитку України відповідає усталеним взаємостосункам науки і суспільства, взаємного впливу науки на суспільство та впливу соціальних процесів на розвиток педагогіки.

О. Мещаніков дає визначення терміну «менеджер освіти» як високого рівня професіонала, освітнього лідера, талановитого організатора, який володіє організаторськими і творчими здібностями, повинен професійно керувати

педагогічним колективом відповідно до мети освітніх стандартів та соціально значущих педагогічних вимог. Від його професіоналізму залежить якість освіти учнів, компетентність учителів, культура батьків, партнерство з громадою і якість життя кожного з них не лише сьогодні, а й в майбутньому [11, с. 242].

У роботі В. Шаркунової «Соціальне управління та концепції педагогічного менеджменту в загальноосвітніх закладах» менеджер освіти трактується як професійно підготовлений управлінець, а не випадковий адміністратор зі стихійними навичками керівництва [16, с. 5].

В. Крижко та І. Мамаєва у посібнику «Аксіологічний потенціал державного управління освітою» стверджують, що менеджер освіти – це особа, яка професійно здійснює функції педагогічного менеджменту на рівні будь-якої педагогічної системи (від міністра освіти, його заступників, інспекторів відділів освіти і до окремого викладача). Менеджер навчально-пізнавального процесу – це вчитель, вихователь, викладач, педагог, який виступає в професійній ролі суб'єкта системи управління навчально-пізнавальною діяльністю тих, кого він навчає і виховує; «менеджер навчально-виховного процесу – це керівник закладу освіти, який виступає в професійній ролі суб'єкта системи управління навчально-виховною (педагогічною) діяльністю працівників освіти. Тому, коли йдеться про принципи освітнього менеджменту, то мають на увазі управління, притаманне цілісному навчально-виховному процесу як окремій педагогічній системі [9, с. 56].

У своєму дисертаційному дослідженні «Наукові основи підготовки менеджера освіти у системі неперервної педагогічної освіти» Л. Кравченко розглядає менеджера освіти як цілеспрямованого, професійно підготовленого фахівця, здатного до того, щоб працювати в швидкозмінних ринкових умовах й управляти як різноманітними типами навчальних закладів, так і масштабними освітніми системами. Професійна освіта такого фахівця, на думку дослідниці, має особистісну і соціальну значущість, забезпечує перетворення знань у його власне особистісно-професійне надбання, передбачає креативно-рефлексивне ставлення до оточення і власних можливостей, сприяє неперервному професійному опануванню й удосконаленню знань, умінь і навичок, виробленню комплексу компетентностей професії менеджера і виходу за її межі. Особистість у процесі такої підготовки, послідовно пізнаючи основи провідних спеціальних наук, вивчає себе, самореалізується і професійно зростає на початкових та подальших етапах підготовки, у результаті чого відбувається формування особистісно і соціально значущих професійних компетентностей менеджера освіти [7, с. 102].

Дослідниця Л. Ващенко у монографії «Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону» зауважує, що менеджер освіти має бути інноваційною особистістю, що насамперед передбачає наявність інноваційного потенціалу керівника. Серед менеджерів освіти уміння генерувати ідеї, адекватно мобільно реагувати на наслідки змін та пошук нових рішень щодо поставлених перед закладом середньої освіти завдань [2, с. 134]. Дослідниця спирається на думку російського вченого В.Сластьоніна, який наголошує, що особливе значення для ефективного управління закладом

середньої освіти має наявність інноваційного потенціалу керівника школи. Такий потенціал виявляється через відповідну інноваційну позицію керівника, основу якої складають позитивне ставлення до нововведень, упевненість у досягненні мети. Серед важливих професійно значущих якостей, які необхідні керівникові в управлінні інноваціями, вчені визначають орієнтованість на інновації, гнучкість, здатність оцінювати і прогнозувати ситуації [15, с. 102].

Як зазначає Н. Бекет менеджер освіти – це людина, яка вивчає питання планування, організації та управління освітнім підходом і стратегіями для дошкільних закладів, початкових шкіл, середніх шкіл або коледжів [17]. Вони, як правило, відповідають за планування та вирішення питання розвитку та ресурсів навчального плану. Менеджер освіти має високу відповідальність за належне дотримання правил та політики організації, повинен ефективно спілкуватися зі студентами, а також з персоналом, щоб зрозуміти їх вимоги, він повинен знати про освітні стандарти та правила, повинен взаємодіяти зі співробітниками, щоб зрозуміти методику навчання, прогрес студентів і зміни, які необхідно внести для подальшого прогресу [17].

Такі вчені як Т. Серджиованні та М. Берлінгейм у своїй праці «Керування освітою і шкільне врядування» стверджують, що «менеджер освіти» – це професіонал, завданням якого є організація конкретної продуктивної роботи в межах визначеного числа підпорядкованих йому працівників з метою забезпечення ефективної діяльності кожного її члена [1, с. 104].

Науковці стверджують, що менеджер освіти повинен мати широкий кругозір і системне нестандартне мислення з питань внутрішнього взаємозв'язку, чинників установи та її взаємодії з зовнішнім середовищем; він повинен мати високі загальнолюдські якості та психологічні здібності, бути готовим йти на розумний зважений ризик, уміти здійснювати бізнес-проекування, розробляти, коригувати і здійснювати бізнес-плани, вміти здійснювати маркетингові дослідження, прогнозувати розвиток організації з урахуванням потреб і запровадження нових інноваційних проектів [1, с. 108].

Поряд з поняттям «менеджер освіти» широко використовується поняття «керівник навчального закладу» та «директор школи». Основні сутнісні характеристики цих понять відображені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Визначення сутнісних характеристик особистості керівника закладу освіти

Автор	Вимоги до менеджера освіти
Л. Пшенична [14, с. 10]	Керівник закладу освіти є ключовою фігурою перетворень освітнього середовища, саме він повинен визначати долю освітніх реформ і впливати на педагогічну творчість кожного вчителя та учня. Сучасний керівник – це творча особистість, здатна перетворювати стереотипи й знаходити нетрадиційні шляхи розв'язання завдань, що стоять перед школою, створювати і використовувати інноваційні управлінські технології; психолог, який прагне вислухати колег, налаштований на прийняття пропозицій; стратег, який бачить перспективу розвитку навчального закладу; носій організаційних змін, який виробляє нові підходи до розв'язання проблем; лідер, здатний вести свій колектив до обраних перспектив, переборюючи стереотипи, використовуючи

	інноваційні управлінські технології. Керівник закладу освіти – це людина, яка постійно працює над собою, над своїми професійними і особистісними якостями. Йому необхідний великий запас складних управлінських умінь: уміння ставити цілі, конкретизувати їх у вигляді завдань, проектувати і планувати роботу освітнього закладу, організовувати педагогічний процес, діагностувати, аналізувати, і ухвалювати управлінські рішення, а сучасному керівникові необхідні: уміння управляти собою, готовність до саморозвитку, навички вирішення проблем, творчий підхід, уміння впливати на людей, розуміння управлінської праці, навички керівника, здатність формувати колектив.
М. Мосієнко [12, с. 196]	Керівник закладу освіти – це «генератор змін», він має бути готовим до подолання перешкод, таких, як: опір будь-якій новій ідеї; опір науково-теоретичним обґрунтуванням; опір технологічному прогресові; фінансово-економічний опір; соціальний опір; психологічний опір, авторитарна ментальність, стереотипність.
Г. Кравченко [6]	Керівник закладу освіти – узагальнений професійний образ, що містить такі складові: завдання, які вирішує керівник у своїй діяльності; зміст основних функцій управління та посадові вимоги до керівника. Також відіграє велику роль портрет керівника, куди можна віднести темперамент, вольові якості, риси характеру, інтелектуальні здібності, рівнем професійної підготовки, тобто освіти яку здобув, здатністю взаємодіяти в соціумі тощо. Оскільки керівники безпосередньо реалізують реформи, що здійснюються в освіті, вони мають забезпечити гнучкість у засвоєнні нової педагогічної ідеї та її впровадженні, презентувати власний досвід діяльності, апробувати його на всіх рівнях, мати відповідний зовнішній вигляд, рівень культури, демонструвати комунікативні вміння, лояльність до установи, володіння техніками ділового спілкування, відповідати демократичному стилю взаємодії з учнями та батьками, колегами, установами тощо.
Т.Серджиованні М. Берлінгейм [1, с. 100]	Керівник – це особа, яка очолює організацію або структурний підрозділ і наділена повноваженнями приймати рішення щодо розпорядження матеріальними, фінансовими, трудовими ресурсами. Керівники закладів середньої освіти зацікавлені у набутті знань з менеджменту та маркетингу в освіті, оскільки вони управляють педагогічною системою школи, її розвитком, організовують і стимулюють професійну діяльність підлеглих, вивчають попит на освітні послуги.
В. Маслов [10, с. 27]	Директор школи – людина, посадовець, організатор, колега і наставник, який повинен згуртувати колектив разом з учителями, учнями та батьками визначити пріоритети життя школи, громади, держави; усвідомити власну відповідальність за кожного суб'єкта навчально-виховного процесу; створити оптимальне дидактико-виховне освітнє середовище.
Г. Дмитренко [3, с.65]	Директор школи в умовах сьогодення є організатором роботи школи та всіх суб'єктів, які мають відношення до її функціонування таким чином, аби її діяльність відбувалася у рамках злагодженості, інноваційності, демократизму, гуманізму, відповідальності за кожного, хто є членом педагогічного колективу.

З зазначеного вище очевидно, що поняття «менеджер освіти», «керівник закладу освіти», «директор» є близькими. Як зазначає Л. Задорожна-

Княгницька, в них не слід шукати протиставлення: вони усі відображають управлінську діяльність з певними акцентами на формах її прояву: слово «директор» походить від англійського «todirect» – спрямовувати, направляти, що має і рівнозначний термін «leadership» – лідерство (здатність людини впливати на групи людей чи на окремих осіб з метою досягнення певних, заздалегідь визначених цілей, що відображає роль провідного, спрямовуючого суб'єкта). Термін «manager» походить від слова «tomanage» – управляти, отже, менеджер – це управляючий (працівник, що забезпечує досягнення мети й результативність процесів шляхом створення відповідної структурної впорядкованості, тобто, він є організатором і виконавцем) [4, с. 41].

Вагомим у межах професійної підготовки менеджерів освіти постає поняття «освітня програма». Відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [5], освітня програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти. В освітній програмі повинні бути представлені такі елементи: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

Освітня програма використовується під час акредитації спеціальності та інспектування освітньої діяльності за спеціальністю; розроблення навчального плану, програм навчальних дисципліни і практик; розроблення засобів діагностики якості вищої освіти; визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації; професійної орієнтації здобувачів фаху [11, с. 16].

Освітні програми, на яких базується підготовка фахівців-керівників у галузі освіти, які здатні поєднувати потреби державного стратегічного управління з інтересами освіти і народного господарства – це мета багатьох закладів вищої освіти, які проводять підготовку менеджерів освіти. Сучасний керівник закладу освіти – це, перш за все, висококваліфікований менеджер освітньої галузі, господарник, організатор, лідер. Професійна компетентність керівника закладу освіти структурно складається з управлінських, педагогічних і дослідницьких компонентів діяльності та визначається рівнем сформованості професійних знань та умінь, ступенем розвитку професійно важливих особистісних якостей, необхідних для оптимальної реалізації управлінських функцій і досягнення цільових установок [11, с. 2].

Метою магістерської програми є підготовка висококваліфікованого, соціально відповідального освітнього менеджера, який володіє універсальними базовими професійними знаннями та вміннями, з новими життєвими

орієнтирами, здатного до проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, потреб особистості та суспільства, спроможного на високому професійному рівні вирішувати широкі виробничі, управлінські, наукові, освітні функції для різних сфер управлінської педагогічної діяльності в Україні. Освітньо-професійні програми магістерської підготовки забезпечують спеціалізовану фундаментальну підготовку конкурентоздатних менеджерів освіти через освоєння магістрантами теорії і практики стратегічного, економічного, соціального, освітнього менеджменту, оволодіння необхідними знаннями і технологіями для подальшого підвищення їх наукової та професійної кваліфікації.

Отже, поняття «освітня програма» тісно пов'язане з поняттям «професійна підготовка». Професійна підготовка на сучасному етапі розвитку передбачає вибудову наскрізних послідовних ліній у підготовці і перепідготовці фахівців, забезпечення інтегрованості освітніх систем різного рівня й структурно-логічного взаємозв'язку закладів середньої освіти, фундаментальних й спеціальних дисциплін з єдиною цільовою настановою. У новій моделі стійкого розвитку суспільства випереджаючий розвиток якості людини, якості освіти, якості професійної освіти стають безумовною необхідністю [14, с. 3].

Професійна підготовка – це цілеспрямований процес навчання реальних і потенційних працівників професійних знань та вмінь з метою набуття навичок, необхідних для виконання певних видів робіт. Цьому слугують різні форми здобуття професійної освіти – навчання у вищих і спеціалізованих навчальних закладах освіти, стажування на курсах підвищення кваліфікації, удосконалення професійної майстерності на виробництві.

За висловом В. Кременя, основними принципами підготовки фахівців у закладах вищої освіти є: відповідність підготовки спеціалістів потребам особи, суспільства, держави; пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; фундаменталізація, гуманістична спрямованість професійної підготовки; випереджальний характер; безперервність та ступеневість освіти [8, с. 24].

Стратегія розвитку вищої професійної освіти повинна визначатися зважаючи не тільки на уявлення про неї як про джерело освітніх послуг, її необхідно розглядати як творче середовище, соціокультурна функція якого полягає у відтворюванні знань і цінностей, створенні концепцій, теорій, методології, технологій. Результатом науково-освітнього процесу повинен стати новий рівень професійної компетентності його учасників, а також цілий комплекс суспільно значущих інтелектуальних продуктів. Формування сучасної системи уявлень про якість професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти стане відповіддю на виклики нової соціокультурної ситуації, яка склалася в державі, в освіті. Саме відповідь на ці виклики і буде визначати перспективу стабілізації і розвитку усієї системи професійної освіти в майбутньому [6].

Висновки. Процес фахової підготовки менеджерів освіти потребує постійного вдосконалення. Необхідною умовою для функціонування системи освіти та суспільства в цілому є вивчення та застосування досвіду інших країн. В Україні поступово впроваджується зарубіжний досвід, удосконалюються

навчальні плани, програми, збільшується вага індивідуальної самостійної роботи студентів. Оновлення сучасної школи значною мірою залежить від менеджера освіти, від змісту його діяльності, яка передбачає не тільки оволодіння сучасними вітчизняними та зарубіжними науково-теоретичними підходами до управління школою, а й визначенні таких пріоритетних принципів, як демократизація, врахування національних засад в управлінні школою, впровадження нових управлінських функцій. Метою магістерської програми є підготовка фахівців з управління, менеджерів у сфері освіти нового покоління, з сучасним управлінським світоглядом, які зможуть професійно забезпечувати стабільне функціонування та розвиток закладів освіти, здатних забезпечити високу якість надання освітніх послуг, раціонально управляти ресурсами установи.

Однак, у зв'язку з тим, що базові поняття дослідження професійної підготовки менеджерів освіти на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики офіційно не закріплені, виникає необхідність розробки термінологічного поля зазначеної проблеми.

Література

1. Берлінгейм М., Серджиованні Т. Керування освітою і шкільне врядування: [США]. Л: Літопис, 2002. 440 с.
2. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: монографія. Київ: Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. 380 с.
3. Дмитренко Г. Стратегія формування управлінської еліти в Україні у сучасних умовах. Київ: Персонал, 2007. 82 с.
4. Задорожна-Княгницька Л. В. Деонтологічна підготовка менеджерів освіти у вищих навчальних закладах: теорія і практика: монографія; за ред. І. В. Соколової / Л. В. Задорожна-Княгницька. Маріуполь: МДУ, 2017. 398 с.
5. Закон України «Про вищу освіту»: № 1556-VII від 01.07.2014 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.
6. Кравченко Г. Ю. Формування управлінської компетентності керівника навчального закладу в умовах післядипломної педагогічної освіти. URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/Nchnpu_016_2011_14_57.pdf (дата звернення: 21.01.2011.)
7. Кравченко Л. М. Неперервна педагогічна підготовка менеджера освіти: монографія. Полтава: Техсервіс, 2006. 422 с.
8. Кремень В. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. – Київ: Освіта, 2015. 54 с.
9. Крижко В. В., Мамасва І.О. Аксіологічний потенціал державного управління освітою: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2005. 203 с.
10. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами: навч. посібник. Тернопіль: Астон, 2007. 150 с.
11. Мещанінов О.П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: монографія. Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2005. 460 с.
12. Мосієнко М. Поза межами можливого: школа якою вона є. Київ: Шкільний світ, 2004. 264 с.
13. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04 лютого 1998 р. №75/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>
14. Пшенична Л. В. Керівник навчального закладу: навчальний посібник. Суми:

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 520 с.

15. Сластенин В.А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва: Издательский центр "Академия", 2002. 576 с.
16. Шаркунова В.В. Соціальне управління та концепції педагогічного менеджменту в загальноосвітніх закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Київ: АПН України, Ін-т педагогіки, 1998. 16 с.
17. Becket N. Analysing Quality Audits in Higher Education. URL: http://www.brookes.ac.uk/publications/bejlt/volume1issue2/academic/becket_brookes.html.

УДК 371 (477.62-2) "1864/1917"

Задорожна-Княгницька Л.В.,
Пандазі А.В.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В МАРІУПОЛІ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ

Анотація. У статті зроблено спробу охарактеризувати історіографію проблеми історії становлення та розвитку управління освітою в Маріуполі та Маріупольському повіті. Ступінь дослідженості зазначеної проблеми розглянуто в межах трьох періодів: 1) 1864 – 1917 рр.; 2) 1917 – 1991 рр.; 3) 1991 р. – до сьогодні. Розкрито особливості джерельної бази дослідження протягом кожного періоду.

Ключові слова: історіографічний аналіз, вчені дореволюційного періоду, радянські історики, українські науковці, освітній процес, Маріупольський повіт.

Постановка проблеми. Освітнянський процес у період незалежності України зазнає суттєвих змін. Реформування освіти набуває європейських стандартів через призму аналізу усталених форм освітнього процесу. Враховуючи інтерес держави і суспільства до регіонального компонента освіти, актуальним питанням є дослідження еволюції освіти та меценатської діяльності. Значущим у зазначеному контексті є педагогічна спадщина та організація освіти у Маріупольському повіті, який був поліетнічним освітнім центром у Катеринославській губернії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми свідчать про зацікавленість науковців у дослідженні питань становлення і розвитку освіти у Маріупольському повіті (зазначений аналіз розкрито у роботах Л.Д. Якубової, С.О. Калоєрова, О.В. Сараєвої, С.С. Арабаджи, М.К. Подгайко, С.В. Новікової, Л. Д. Яруцького). Вони уможливають аналіз історико-педагогічних проблем дореволюційної освіти у Маріупольському повіті. Разом із тим утворюють базу для подальшої концептуально цілісної історико-педагогічної праці.

Мета статті – висвітлення стану дослідженості проблеми становлення та розвитку управління освітою в Маріуполі та характеристика історіографії з зазначеної теми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання розвитку освіти у